

Les teules pintades a Inca, una nova troballa

Magdalena Sastre Morro¹ i Bernat J. Mateu-Morro²

1: llicenciada en Història, arqueòloga, membre d'Arqueouib, magdalenasastre@gmail.com

2: graduat en Història de l'Art, bj.mateumorro@gmail.com

Paraules clau: patrimoni cultural, etnologia, art popular, teules pintades.

Resum. *Fins entrat el segle XX l'arquitectura popular era el tipus de construcció més significativa i predominant en el conjunt de Mallorca. En aquest àmbit, les teules pintades es convertiren en un element destacat de dita arquitectura. Amb el pas del temps esdevenen una manifestació artística arrelada a l'illa i constitueixen avui un element característic del nostre patrimoni cultural.*

L'objectiu d'aquesta comunicació és documentar, posar en valor i donar a conèixer les teules pintades en el cas d'Inca. Aquest treball ve motivat principalment a partir d'una nova troballa de teules, la primera realitzada a l'interior del nucli urbà.

Keywords: Cultural Heritage, Ethnology, folk art, painted tiles.

Abstract. *Even into the twentieth century popular architecture was the most significant type of construction and predominant in the whole of Mallorca. In this area, painted tiles, became a prominent element of this architecture. With the passage of time become an art form rooted on the island and now constitute a characteristic element of our cultural heritage.*

The purpose of this communication is to document, highlight and publicize painted tiles in the case of Inca. This work is motivated primarily from a new discovery tiles, first performed inside the town.

1. Introducció

La present comunicació sorgeix arran d'una troballa fortuïta que tengué lloc l'any passat a Inca i en la qual sortí a la llum un grup de teules pintades. Presentam aquí un primer i breu estudi sobre aquest conjunt, format per un total de trenta-sis peces.

Les teules pintades són un tema poc estudiat i del qual no hi ha gaires treballs a destacar que l'aboridin de forma rigorosa i amb profunditat. Això es deu que la valorització de l'arquitectura popular, així com del patrimoni etnològic, arriba de forma tardana i no assoleix el mateix reconeixement que d'altres manifestacions artístiques o arquitectòniques.¹

L'objectiu del present article és documentar aquest nou cas aparegut de teules pintades a Inca, per tal de contribuir al seu coneixement, la seva posada en valor i reflexionar sobre la seva protecció i gestió.

2. Les teules pintades a Mallorca

Abans d'endinsar-nos en el conjunt de teules recuperades a Inca, consideram oportú introduir un marc general sobre la realitat de les teules pintades a Mallorca, per contextualitzar i situar com cal l'exemple inquer.

2.1. Notes històriques

Les teules pintades són una manifestació artística que aporta caràcter i identitat a l'arquitectura popular mallorquina. Malgrat el seu interès, es desconeix amb exactitud el seu origen cronològic i geogràfic. S'han documentat les teules a partir dels exemples conservats o bé recuperats. Els primers exemplars conservats daten del segle XVI, així i tot hi ha autors que apunten que aquesta seria una manifestació apareguda amb anterioritat. Al llarg dels segles XVII i XVIII es produeix un auge i consolidació pel que fa a la producció d'aquestes peces, que perduraran fins ben entrat el segle XIX.

2.2. Materials i procés d'elaboració

A nivell tècnic, es tracta de teules ceràmiques (també anomenada teula àrab), que són les mateixes que s'utilitzaven per a la construcció. És a dir, s'aprofita un element constructiu que es converteix en ornamental.

Les teules ocupen el coronament de les façanes, que organitzades a partir de fileres superposades configuraven la solució de la cornisa. Les pintures es disposen, per tant, a la part còncava de la teula, atès que aquesta és la que resta al descobert i es pot observar des del carrer. Així i tot, i de forma molt puntual, en alguns casos també han aparegut pintures en teules de canal. En aquest segon cas les pintures ocupen la cara convexa de la teula.

Les pintures de les teules es realitzaven en el mateix espai de la casa en la qual s'havien de disposar, com si fossin una part més de l'obra. No s'elaboraven, per tant, a tallers o espais adequats o concebuts per a la pintura.

1. Lluís Castaldo, "Les teules pintades, un patrimoni important", *III Jornades d'Estudis Locals*, Ajuntament, Sóller, 2009, 413-415.

En primer lloc, s'amarava una tercera part de la teula amb calç. Llavors a sobre d'aquesta capa blanca, que servia de fons, s'aplicaven els motius amb un únic color vermellós creat a base de mangra. En alguns casos es podia aplicar el color negre a partir de carbó picat. De forma més excepcional poden incloure un tercer color. L'aplicació dels motius és bastant grollera i sol presentar un traç gruixut. Aquesta traça varia molt en funció de la mà. Eren obres col·lectives, és a dir, participava un grup en la seva elaboració, per això no podem parlar d'autors coneguts i descartar que es tracti de professionals.²

2.3. Localització

A dia d'avui trobam a Mallorca un total de trenta-un municipis en els quals s'han conservat o bé recuperat exemples de teules pintades. És un nombre significatiu que ens podria fer pensar que aquestes eren presents a tota la geografia de l'illa.

Així i tot, les teules pintades es reparteixen en el conjunt de Mallorca d'una forma desigual. La seva presència més abundant es troba en la serra de Tramuntana, especialment a la vall de Sóller. En segon terme hem de recollir els municipis del Raiguer.³

2.4. Iconografia

Els motius representats són molt diversos:⁴

- Inscripcions. Poden ser dates, noms propis, refranys, llinatges o frases religioses. Alhora una inscripció pot aparèixer en una única teula o bé ocupar-ne algunes d'una mateixa filada.
- Formes geomètriques. Són un dels motius més freqüents.
- Motius vegetals, florals o fruites.
- Motius antropomorfs. Poden ser representacions aïllades d'homes i dones o bé recollir escenes de la vida quotidiana. En alguns casos també poden aparèixer figures híbrides home-animal.
- Embarcacions.
- Temàtica religiosa. En aquest cas també hem d'incloure les inscripcions de caràcter religiós. El principal motiu representat són les creus.
- Temàtica astral.
- Heràldica. En aquest cas no es tracta tant de la representació d'un escut com sí dels emblemes o elements heràldics d'aquest.

Aquesta és solament una classificació dels temes que apareixen a les teules pintades de forma més freqüent. Alhora no és una classificació estricta o tancada, ja que en molts de casos trobam en una mateixa teula la representació de dos o més d'aquests motius.

2.5. Simbologia

La falta de fonts documentals clares sobre el tema tractat ens impedeix conèixer amb exactitud quin fou el seu significat original. Així i tot, s'han formulat tres hipòtesis al respecte.

2. Clara Isabel Matheu Vaquer, *La conservació de les teules pintades a Mallorca, el cas de Sóller*, Universitat de les Illes Balears, Palma, 2013, 33-34.

3. Jaume Coll Conesa. *Sobre teules pintades*, Institut d'Estudis Baleàrics, Palma, 1987, 16.

4. Jaume Coll Conesa. *Sobre teules...*, 21-25.

La primera explicació que es va donar entenia les teules pintades com un element únicament decoratiu. En aquest cas les teules se situarien a cases popular –caracteritzades per la senzillesa i austeritat decorativa– i serien una excusa o oportunitat per incloure decoració en uns espais purament funcionals. Aquesta és una teoria gairebé descartada avui dia, després d'haver estat superada per les següents.

Una altra interpretació donada a les teules pintades les presenta com una declaració de caràcter festiu que aniria lligada a la construcció de la casa, en concret en la finalització de l'obra. En aquest sentit les teules romanen com un testimoni de la dita celebració.

Així i tot, la teoria interpretativa de l'art de les teules pintades que té avui dia un major vigor és la que entrega a aquests elements un aspecte de protecció de les teules cap a la casa. Es vinculen els temes representats en elles, especialment els astrals i religiosos, al caràcter de devoció i superstició popular.⁵ Aquesta darrera teoria no invalida les dues anteriors, sinó que més aviat les complementa encertadament.

3. Les teules pintades: el cas Inquer

Quant a les teules pintades en el cas d'Inca, aquestes no apareixen recollides per la bibliografia més tradicional, ni tan sols per algunes de les obres més recents. Tot plegat ens fa veure que hi havia un gran desconeixement i falta d'atenció cap aquestes, fins a tal punt que no en coneixíem –fins fa uns anys– cap exemple.

En aquest sentit podem suposar que les grans transformacions que va patir la ciutat a les acaballes del segle XIX i al llarg del segle XX, sumades a la falta de valoració d'aquest patrimoni, han fet que molts d'aquests exemples hagin estat destruïts, transformats, traslladats o bé hagin quedat amagats. Si bé es podia entendre que hi hauria hagut teules pintades al municipi, no se'n conservava cap exemple conegut fins que el 2012 Francesca Tugores va documentar-ne un primer cas,⁶ situat en un espai rural.

4. Una nova troballa

La troballa d'aquest conjunt de teules pintades dins el nucli urbà d'Inca està lligada a les obres de reforma del Teatre Principal d'Inca. Per a aquesta reforma, el consistori inquer adquirí dues cases ubicades al costat de l'emblemàtic edifici: una de situada a la cantonada formada pel c/ del Teatre i Martí Metge, i l'altra al mateix c/ de Martí Metge, per tal de poder executar el nou projecte de reforma. Va ser durant l'esbucament d'aquestes cases, duit a terme l'any 2013, quan d'una manera totalment fortuïta va sortir a la llum aquest conjunt de teules pintades.

La troballa es va notificar a l'Àrea de Cultura i Educació de l'Ajuntament d'Inca, els tècnics de la qual es van personar a l'obra i van iniciar les actuacions pertinents per a la salvaguarda d'aquest conjunt. Es van recollir totes les teules que presentaven qualsevol tipus de decoració i es van

5. Clara Isabel Matheu Vaquer, *La conservació de...*, 24-25.

6. Francesca Tugores Truyols, "Teules pintades a Inca (Mallorca): un primer cas documentat", *XIII Jornades d'Estudis Locals, Ajuntament d'Inca, 2012*, 252-263

emmagatzemar en una de les dependències de l'Ajuntament per tal que fossin avaluades per un tècnic de patrimoni i poder establir un protocol d'actuació per a la seva conservació.

Es tracta d'un conjunt format per 36 teules pintades, les quals es troben en un estat de conservació prou dolent, fruit de les concrecions dipositades en elles, a causa dels agents naturals que hi han actuat al llarg del temps. Això és el que ha fet, en major o menor mesura, que aquestes teules passassin desapercebudes, ja que, a causa de la concreció que presenten, era impossible observar la seva decoració des del carrer. El deficient estat de conservació que presenten ens ha impedit fer una lectura clara de la seva decoració, cosa que fa que aquest primer estudi sigui molt preliminar. Tot i això, amb ell s'ha pogut extreure una informació prou important, que s'haurà de complementar amb la informació que es pugui treure de l'estudi iconogràfic d'aquest conjunt de teules un cop finalitzades les tasques de restauració i consolidació d'aquestes.

Les cases que varen ser objecte d'enrunament no estaven incloses dins el Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i de patrimoni arquitectònic del municipi d'Inca, per tant no estaven subjectes a cap tipus prescripció tècnica de caràcter patrimonial, que vetllàs per la protecció de possibles elements patrimonials que poguessin romandre ocults, fet que posa en evidència la ineficàcia, en matèria de preservació patrimonial, del Catàleg vigent al nostre municipi, aspecte que tractarem més endavant.

4.1. El conjunt de teules

Com ja s'ha dit anteriorment, el dit conjunt està format per un total de 36 unitats en un estat de conservació deficient. En aquest sentit, ja s'han esmentat les causes de caràcter ambiental com a agent provocador de l'aparició de concrecions a la part decorada de la teula. Però també cal esmentar que les actuacions antròpiques produïdes durant la seva retirada han afectat de manera negativa en la conservació d'aquest conjunt, ja que moltes d'elles es troben trencades i presenten una fractura fresca (és a dir, recent), cosa que ha generat una pèrdua d'informació per a la realització del seu estudi.

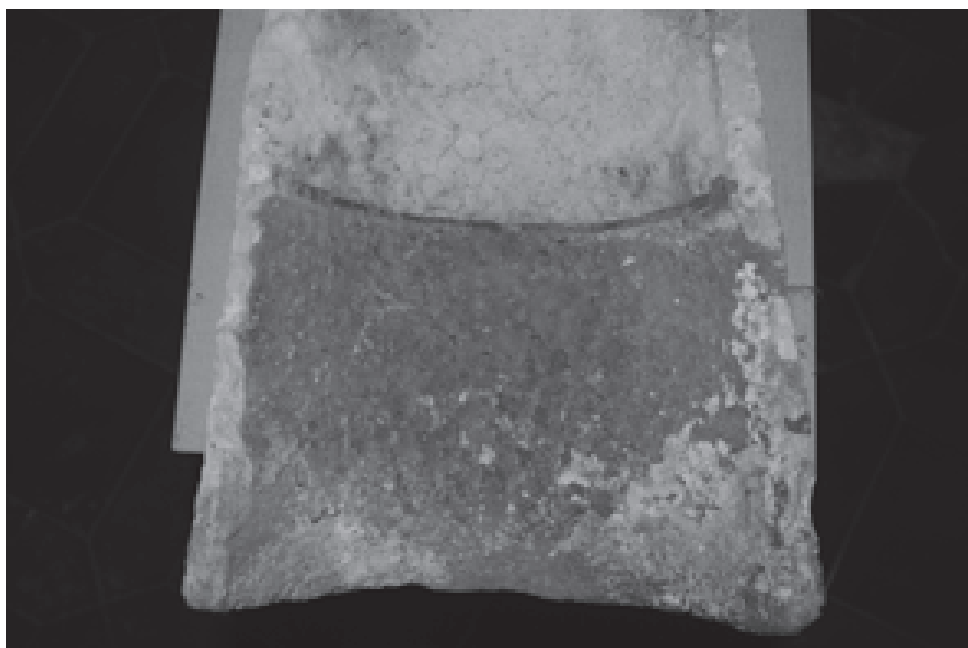

Figura 1. Imatge en què es poden observar les concrecions que presenten les teules, provocades pels agents naturals

Pel que fa a materials i processos d'elaboració, hem pogut veure que segueixen el procediment tradicional, al qual ja ens hem referit anteriorment. Es tracta de teules àrabs, de material ceràmic, i que presenten la meitat inferior de la seva part còncava una capa de cal, damunt de la qual es va aplicar la decoració a base de mangra, de tonalitat vermellova.

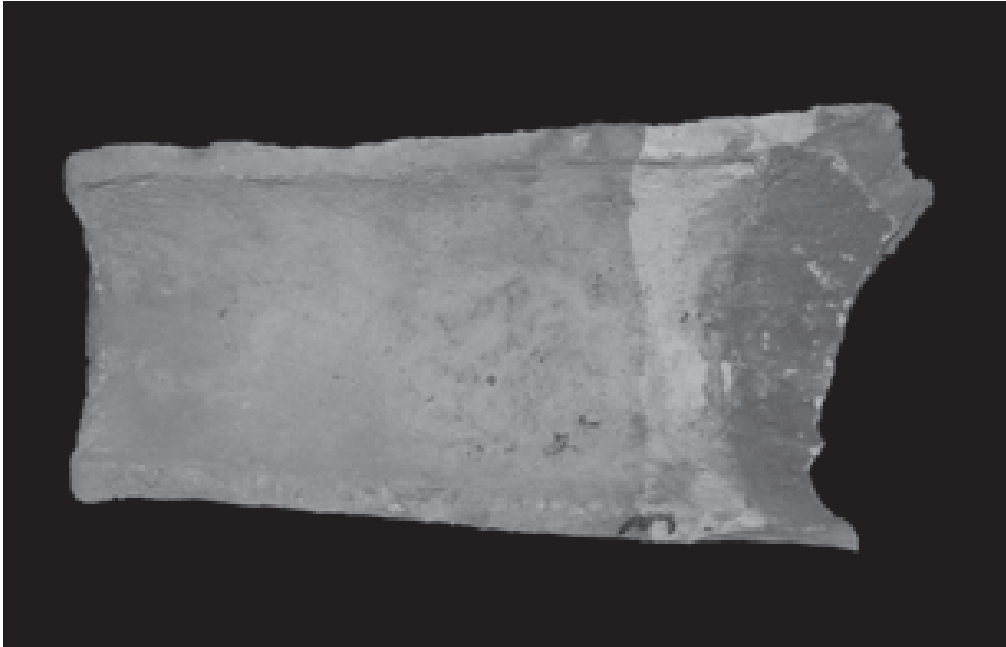

Figura 2. Imatge en què es pot observar el trencament d'una teula, fruit d'una acció antròpica recent

La decoració representada a les teules emprava la tècnica de dibuix sense perspectives, basada en la realització de la línia dels contorns dels elements, a on els interiors d'alguns d'aquests es troben acolorits del mateix color vermell.

Quant a la iconografia representada a les dites teules, hem de dir que a cap d'elles es manifesta una completa visió del motiu decoratiu per culpa del mal estat de conservació en què ens han arribat. Del conjunt de 36 teules, només en 11 es poden intuir, de manera molt minsa, els motius iconogràfics representats. A totes elles, els motius decoratius dominants són els geomètrics i abstractes, llevat d'una de les teules, la núm. 3, en què es representa una figura humana, la qual no podem associar a cap temàtica en concret.

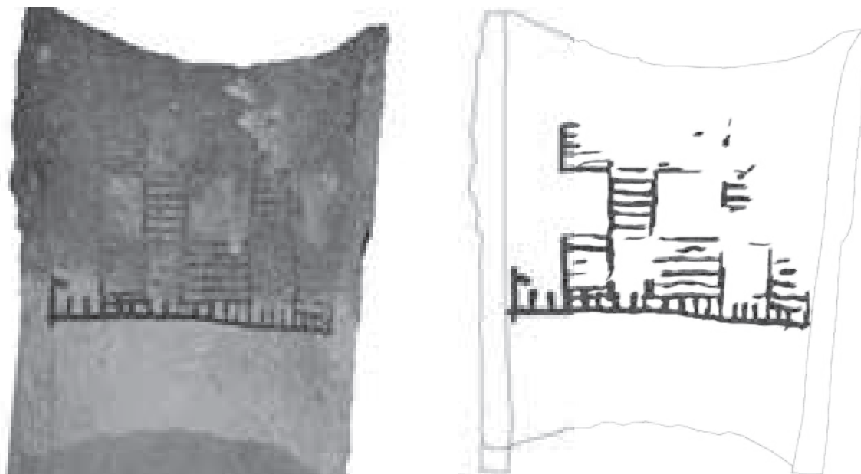

Figura 3. Imatge i dibuix de la decoració de la teula 1

Figura 4. Imatge i dibuix de la decoració de la teula 2

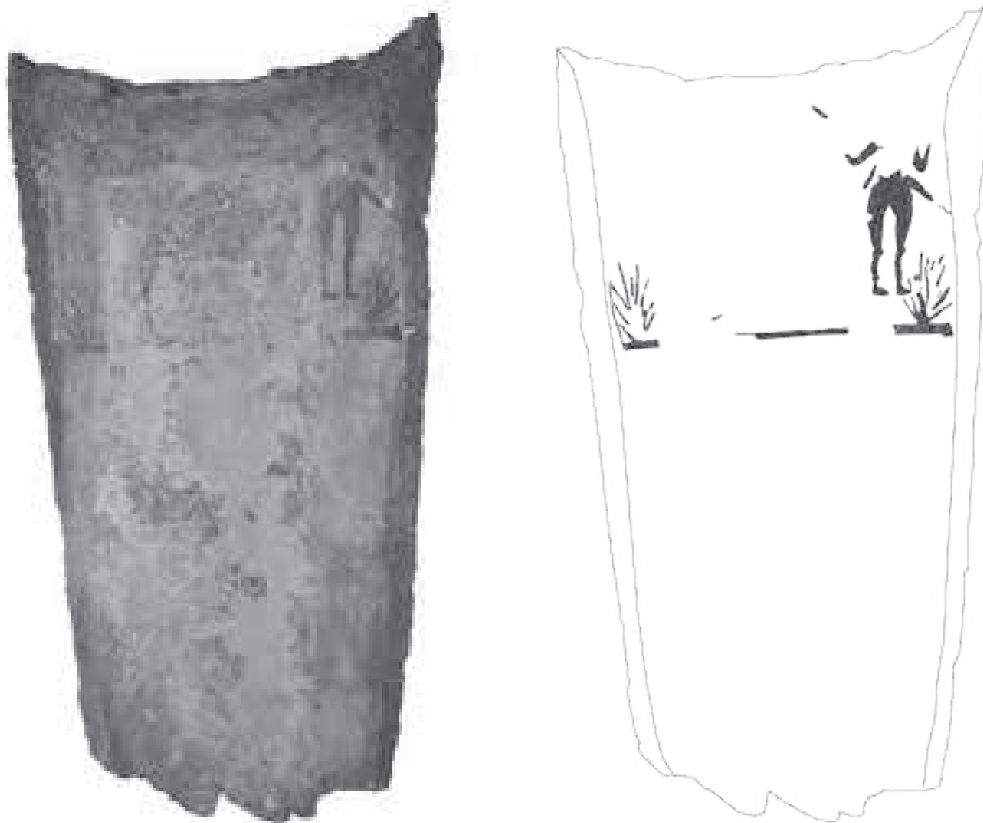

Figura 5. Imatge i dibuix de la decoració de la teula 3

Figura 6. Imatge i dibuix de la decoració de la teula 4

Figura 7. Imatge i dibuix de la decoració de la teula 5

Figura 8. Imatge i dibuix de la decoració de la teula 6

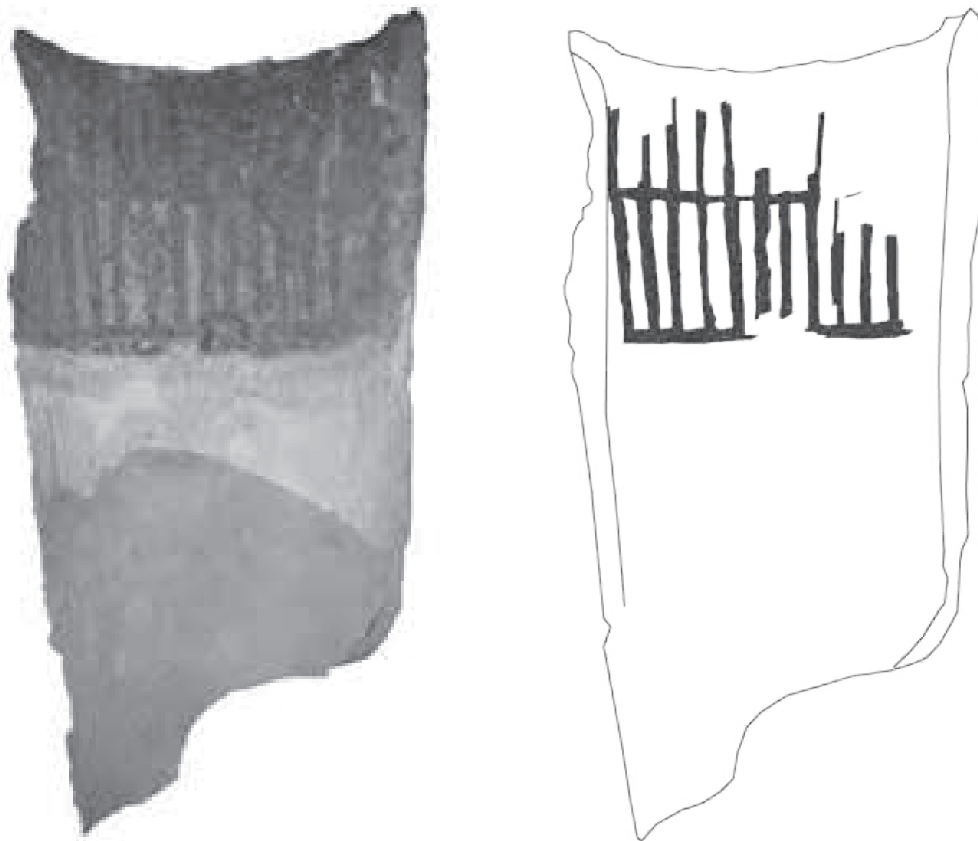

Figura 9. Imatge i dibuix de la decoració de la teula 7

Figura 10. Imatge i dibuix de la decoració de la teula 8

Figura 11. Imatge i dibuix de la decoració de la teula 9

Figura 12. Imatge i dibuix de la decoració de la teula 10

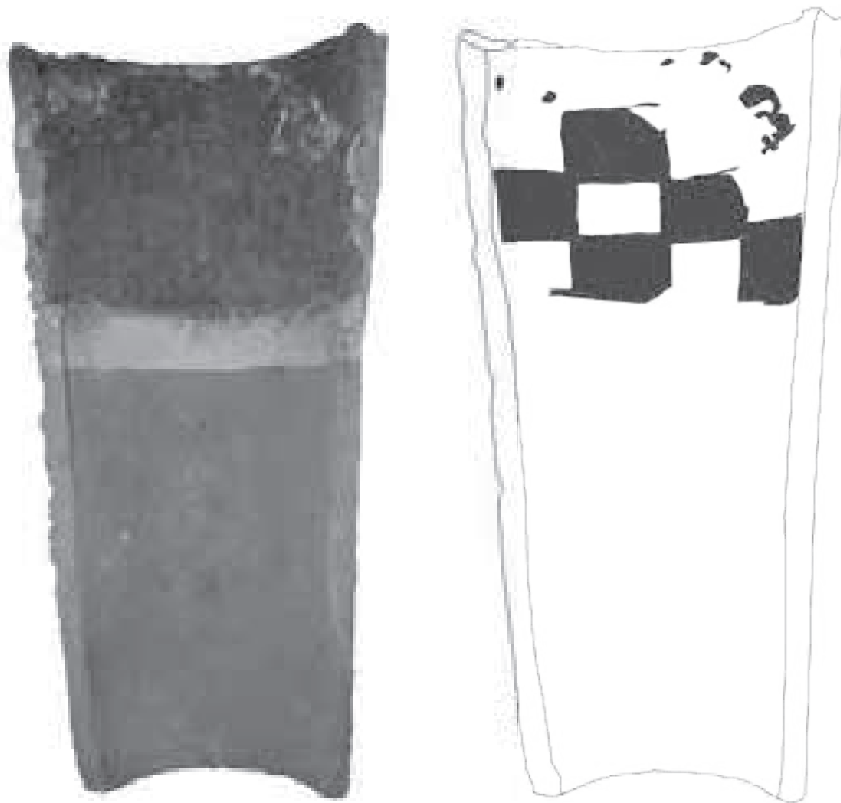

Figura 13. Imatge i dibuix de la decoració de la teula 11

La bibliografia consultada envers la temàtica de les teules pintades prové quasi tota dels casos documentats a la vall de Sóller. En aquests casos, es pot veure com amb un estudi iconogràfic i del traçat del dibuix representat, lligat a un estudi històric de l'edifici on es troben ubicades, s'han obtingut uns resultats científics prou importants pel que fa als possibles autors, cronologies i temàtiques representades.

En el nostre cas, com ja hem dit abans, el mal estat en què ens han arribat les teules no ens ha permès realitzar un bon estudi iconogràfic de la decoració que s'hi representa, ja que la informació que ens ha arribat, mitjançant aquesta, és molt fragmentària perquè no tenim la totalitat del dibuix representat en elles, i per tant és molt difícil fer-ne una bona interpretació així com també realitzar un bon estudi de les tècniques de dibuix emprades i de les temàtiques més representades, per tal de poder dur a terme una aproximació cronològica d'aquestes. L'estudi de la temàtica iconogràfica i del traçat dels dibuixos que es representen en elles serà l'única manera de poder realitzar-hi una aproximació cronològica, mitjançant la comparació d'aquestes amb altres col·leccions de teules, ja que l'element que podria contribuir a fixar una cronologia relativa d'aquest conjunt, l'edifici d'on provenen, com ja hem dit abans va ser enderrocat fora realitzar cap tipus d'estudi previ que ens ajudàs en la seva datació.

Tot i que no puguem establir una cronologia per a aquest conjunt de teules, la documentació cartogràfica de l'evolució urbana de municipi d'Inca ens pot ajudar a fixar una cronologia aproximada de l'edifici associat a elles.

A l'article firmat per Antoni Ginard Bujosa, Joan Estrany Bertos i Francesca Tugores Truyols, "Notes addicionals sobre el plànol del nucli urbà d'Inca de l'any 1808 i sobre els treballs de Jeroni de Berard", publicat a les *XV Jornades d'Estudis Locals d'Inca*, es fa una comparativa entre els plànols de Jeroni de Berard de 1790 i el de Sebastià Sans de 1808. En aquests es poden veure les diferents illetes que configuraven el nucli urbà, així com alguns dels edificis existents a l'època.

Prenent com a referència el convent de les jerònimes de Sant Bartomeu i el carrer del mateix nom, podem veure que a la zona on actualment estava situat l'edifici d'on prové el conjunt de teules pintades, al c/ de Martí Metge (figura 14), apareix ja en aquella època un edifici situat en aquest punt, que possiblement es tracta del mateix edifici objecte del nostre estudi.

Figura 14. Situació de l'edifici enderrocat al c/ de Martí Metge (en verd). Font IDEIB

Figura 15. Plànols de Sebastià Sans 1808 i de Jeroni Berard 1790⁷

Hem de tenir en compte que el que avui en dia coneixem com a c/ del Teatre data del principi del segle passat, quan es va realitzar l'obertura d'aquest carrer amb motiu de la construcció del nou Teatre de Inca el 1913, cosa que es pot apreciar en ambdós mapes.

Si ens fixam en les imatges dels plànols de Berard i Sans (figura 15), podem observar el transcurs del carrer de Sant Bartomeu i, assenyalat amb una fletxa, un edifici existent al que avui es coneix com carrer de Martí Metge, més o manco a on es trobava situat l'edifici que ens interessa.

Però, a més, a l'article d'Antoni Ginard Bujosa i Joan Estrany Bertos, "Un plànol del nucli urbà d'Inca (1808). Context històric i georeferenciació", publicat a les *XIII Jornades d'Estudis Locals d'Inca* del 2012, es realitza una georeferenciació del plànol de la vila d'Inca de 1808 sobre la trama urbana actual (2010), a on es pot veure perfectament que l'edifici assenyalat als anteriors plànols de Berard i Sans queda situat just al mateix lloc que ocupava l'edifici d'on provenen les teules pintades objecte del nostre estudi (figura 16).

7. Antoni Bujosa Ginard, Joan Estrany Bertos, Francesa Tugores Truyols, "Notes addicionals sobre el plànol del nucli urbà d'Inca de l'any 1808 i sobre els treballs de Jeroni de Berard", *XV Jornades d'Estudis Locals d'Inca*, Ajuntament d'Inca, 2012, 155.

Figura 16. Georeferenciació del mapa de 1808 i la trama urbana actual (2010)⁹ on s'assenyala l'edifici objecte del nostre estudi

Tot i la falta de temps per realitzar una investigació més profunda per tal d'establir una data envers la construcció de l'edifici, podem dir que, dels plànols consultats, aquest edifici ja figura al de Jeroni de Berard datat l'any 1790; per tant, podem dir que la seva data de construcció és contemporània o anterior a aquesta data.

5. Gestió d'aquest patrimoni

Com bé hem dit abans, la troballa d'aquest conjunt de teules fou fortuïta, i en un primer moment es van dipositar a una de les dependències de l'Ajuntament d'Inca. En vista que les teules presentaven un estat de conservació prou dolent i que l'Ajuntament d'Inca no comptava ni amb personal tècnic ni amb instal·lacions òptimes per a la conservació d'aquest patrimoni, es van començar a realitzar una sèrie de gestions per procurar una ràpida salvaguarda d'aquest conjunt patrimonial. Fruit d'aquestes gestions va sorgir la idea de contactar amb el museu de la teula de Fornalutx, Can Xoroi, ja que des del punt de vista dels diferents tècnics que van participar en les dites gestions era el millor lloc a on podia recaure el conjunt de teules.

9. Antoni Ginard Bujosa, Joan Estrany Bertos, "Un plànol del nucli urbà d'Inca (1808). Context històric i georeferenciació", *XIII Jornades d'Estudis Locals d'Inca*, Ajuntament d'Inca, 2012, 41.

D'aquesta manera es realitzà un primer contacte, en l'àmbit tècnic, amb el responsable del museu de la teula de Fornalutx, Jaume Pinya. Aquest va rebre de molt bon grat l'interès per part de l'Ajuntament d'Inca de dipositar el conjunt de teules inquer en el dit museu. Així doncs, el mes de març de 2014, l'Ajuntament d'Inca, com a part integrant de la Fundació Teatre Principal, signà un conveni amb el museu de la teula de Fornalutx, pel qual es realitzà un dipòsit en el dit museu, per una durada de 25 anys, d'aquest conjunt de teules. El fet que el conveni es firmàs amb la modalitat de dipòsit significa que la Fundació Teatre Principal segueix essent la propietària del dit patrimoni i que en qualsevol moment pot demanar el retorn de les peces a la ciutat d'Inca, ja sigui per a una exposició temporal o per a una de permanent; això sí, haurà de comptar amb les instal·lacions necessàries per acollir-les. Per altra banda, amb la firma d'aquest conveni el museu de la teula de Fornalutx es va comprometre a cercar el finançament necessari per a la restauració i consolidació d'aquest conjunt patrimonial. Això fa que pugui ser preservat i estudiat, i en un futur pugui ser retornat al municipi inquer, perquè els seus habitants el puguin conèixer i gaudir-ne.

No volem acabar aquesta comunicació sense fer una reflexió entorn de la troballa fortuïta d'aquests elements patrimonials i la desprotecció a la qual estan sotmesos. Hem de recordar que es tracta del primer cas de teules pintades documentat dins l'àrea urbana del municipi inquer, la qual cosa ens fa pensar que possiblement no és un cas únic. Com bé hem dit abans l'edifici d'on provenen aquestes teules no es trobava inclòs dins del Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del municipi d'Inca i, per tant, no estava subjecte a cap tipus de prescripció tècnica pel que fa a la seva protecció. És per aquest motiu que l'edifici es va poder enderrocar sense la necessitat d'elaborar un estudi historicoartístic previ a la seva demolició, fet que ha ocasionat una gran pèrdua d'informació en l'àmbit històric i patrimonial.

Tot i això, hem de dir que l'edifici està situat dintre de l'àrea de protecció del casc històric d'Inca (INC-H004). Una de les prescripcions descrita en el punt d'intervencions preferents i admissibles d'aquesta fitxa catàleg diu: "Manteniment i conservació del caràcter tradicional d'aquests conjunts de carrers i de tots els elements conservats a les façanes i els carrers, així com dels elements que puguin aparèixer durant les reformes i rehabilitacions dels edificis. Possibilitat de restaurar i reformar les façanes dels edificis que no estan protegides; en aquestes restauracions s'han de respectar tots els elements tradicionals que hi ha en aquestes, com els materials, textures, i els eixos compositius de les façanes i la tipologia vertical de les façanes."¹⁰

En aquest punt s'intueix un mínim nivell de protecció per als edificis que no en presenten cap tipus, però que es troben dins l'àrea del casc històric del municipi. Però en cap moment s'exposa quina és la manera de procedir a l'hora d'avaluar l'interès patrimonial que pot presentar algun d'aquests edificis, ni es demana cap tipus d'informe tècnic, en les actuacions a realitzar dins aquesta àrea, en elements que no es troben catalogats. A més, en aquest mateix punt s'indica la necessitat de redactar un Pla Especial de Centre Històric, amb la finalitat d'establir una normativa més específica de protecció de la zona,¹¹ tot establint una sèrie d'objectius específics per tal d'evitar la pèrdua d'elements patrimonials que es troben dins el casc històric d'Inca, però que no es troben inventariats dintre del Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i de patrimoni arquitectònic del municipi d'Inca. A dia d'avui, l'Ajuntament d'Inca no ha realitzat el dit Pla Especial de Centre Històric d'Inca, cosa que els autors que signen aquesta comunicació troben molt necessària per evitar pèrdues patrimonials com és el cas que estam tractant.

10. Catàleg de patrimoni del terme municipal d'Inca, INC-H004, 1.118.

11. Catàleg de patrimoni del terme municipal d'Inca, INC-H004, 1.118.

Pel que fa al cas de l'edifici que ens ocupa, tot i no estar catalogat, la façana que presentava ja deixava veure algunes característiques de l'arquitectura popular mallorquina. Alguns d'aquests elements identificatius poden ser les cantonades que presentava la casa, fetes amb maons de pedra ben escairats, la simetria de les obertures situades a la façana (algunes d'elles modificades en actuacions més recents), el referit amb incrustacions de macs petits que presenta aquesta, entre d'altres (figura 17). És curiós que al Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del municipi d'Inca, en relació amb l'aspecte que presenta la façana de l'edifici (ja que no tenim informació referent a l'interior de l'edifici enderrocat) i salvant les distàncies quant a la diferència monumental que hi pot haver entre els dos edificis, hi ha un element catalogat, prou similar a aquest edifici a nivell formal de la façana, i que presenta una de les proteccions més altes A2; es tracta de Can Siquier (INC-D080), catalogat com a element de tipologia tradicional, amb restes gòtiques i barroques (figura 18).

A la fitxa de l'edifici de Can Siquier, es diu que durant la revisió del Catàleg efectuada recentment¹² no es va poder accedir a l'interior de l'habitatge, per tant la protecció assignada a l'edifici es va fer mitjançant les informacions descrites a anteriors informes, així com pel nivell formal que presentava la seva façana.¹³ Si com hem dit abans l'existència de l'edifici d'on provenen les teules ja apareix reflectit als plànols de la vila d'Inca de 1790 i 1808, ens trobam davant un element prou rellevant pel que fa al seu valor patrimonial, el qual ha desaparegut a causa de la deficiència que presenta el Catàleg i la gestió que se'n fa, ja que, a pesar que l'edifici no es trobava catalogat, presentava certs elements històrics i tradicionals dignes de ser preservats (tal com s'especifica a la fitxa del Catàleg del casc històric d'Inca ICN-H004).

12. Catàleg aprovat l'any 2012.

13 Catàleg de patrimoni del terme municipal d'Inca, INC-D080.

Figura 17. Vistes de l'edifici d'on provenen les teules pintades, abans del seu enderroc (font: Google Maps)

Figura 18. Vista de la façana del casal de Can Siquier¹⁴

14. Catàleg de patrimoni del terme municipal d'Inca, INC-D080.

La gestió del Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del municipi d'Inca, tret dels elements catalogats com a BIC (bé d'interès Cultural), és competència del consistori municipal, el qual ha de vetlar pel compliment de les ordenances municipals i la preservació d'aquest patrimoni. El problema que presenta, a dia d'avui, la gestió del Catàleg per part del consistori es pot resumir en dos punts clau:

- La gestió del Catàleg està en mans de tècnics no qualificats en matèria patrimonial.
- La necessitat de realitzar una revisió del Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del municipi d'Inca. Aquesta premissa ve donada per la seva ineficiència en matèria patrimonial, que queda reflectida en el cas que acabam d'analitzar, la pèrdua d'un element no catalogat, però que es troba dintre de l'àrea de protecció del casc històric d'Inca i que presentava certa rellevància patrimonial, el qual ha desaparegut.

6. Conclusions

Com bé hem pogut veure al llarg de la present comunicació, la troballa casual d'aquestes teules pintades és prou important, atès el fet que es tracta del primer cas de teules pintades documentat al nucli urbà d'Inca. Però, a la vegada ha generat una pèrdua també, força important, de l'element patrimonial associat a aquestes, el qual ha desaparegut per complet. Això implica no només la desaparició de patrimoni representada a l'edifici físic, sinó també una immensa pèrdua d'informació a nivell històric per al coneixement de l'evolució de la ciutat d'Inca.

D'aquesta manera, ens agradaria acabar convidant a tots els lectors a fer una petita reflexió al voltant de les principals idees tractades al llarg de la comunicació, i que a continuació s'exposen:

- Interès de l'exemple tractat per ser el primer cas de teules pintades que es presenta a l'interior del nucli urbà d'Inca. Per la qualitat i estat de conservació de les peces, hi ha en elles una major importància a nivell documental que no pas artística.
- Necessitat de posar en valor aquest patrimoni. És força significatiu veure com encara és desco negut per la majoria i que com aquells que sí el coneixen no l'aprecien com cal.
- Espera de noves troballes. Si bé és vera que hem d'assumir la pèrdua de tots aquells exemples no conservats, també hem de contemplar la possibilitat que de cara al futur apareguin noves troballes.
- La necessitat de realitzar una revisió del Catàleg d'elements d'interès artístic, històric, ambiental i patrimoni arquitectònic del municipi d'Inca i l'Ordenança municipal associada a aquest, així com la creació de la figura d'un tècnic de patrimoni per a la seva gestió.

Bibliografia

- [1] AUTORS DIVERSOS. *Les teules pintades a Fornalutx, una expressió pictòrica popular*, Museu Can Xoroi, Fornalutx, s/d.
- [2] ANDREU GALMÉS, Jaume. *Arquitectura tradicional de les Balears*, El Gall Editor, Pollença, 2008.

- [3] BUJOSA GINARD, Antoni; ESTRANY BERTOS, Joan; TUGORES TRUYOL, Francesca. “Notes addicionals sobre el plànol del nucli urbà d’Inca de l’any 1808 i sobre els treballs de Jeroni de Berard”, *XV Jornades d’Estudis Locals*, Ajuntament d’Inca, 2014.
- [4] BUJOSA GINARD, Antoni; ESTRANY BERTOS, Joan. “Un plànol del nucli urbà d’Inca (1808). Context històric i georeferenciació”, *XIII Jornades d’Estudis Locals*, Ajuntament d’Inca, 2012
- [5] CASTALDO, Lluís. “Les teules pintades, un patrimoni important”, *III Jornades d’Estudis Locals*, Ajuntament, Sóller, 2009, pp. 413-419.
- [6] CATÀLEG DE PATRIMONI DEL TERME MUNICIPAL D’INCA [en línia]: www.incaciutat.com/normativa/
- [7] COLL CONESA, Jaume. “Sobre teules pintades”, Institut d’Estudis Baleàrics, Palma, 1987, pp. 11-30.
- [8] MATHEU VAQUER, Clara Isabel. *La conservació de les teules pintades a Mallorca, el cas de Sóller*, Universitat de les Illes Balears, Palma, 2013.
- [9] MATHEU VAQUER, Clara Isabel i PINYA FLORIT, Jaume. “Les teules pintades de Can Xoroi a Fornalutx”, *IV Jornades d’Estudis Locals*, Ajuntament, Sóller, 2010, pp. 397-412.
- [10] TUGORES TUYOL, Francesca. “Teules pintades a Inca (Mallorca): un primer cas documentat”, *XIII Jornades d’Estudis Locals*, Ajuntament d’Inca, 2012, pp. 252-263.